

In het recente nummer van "Bouwen met Staal" staat een foto van een jongedame met een rekenliniaal, een foto genomen in 1952 door de NASA. Het is Kitty Joyner, elektrotechnisch ingenieur bij Langley. Langley Airforce base is het research instituut van de NASA nabij Hampton Roads in Virginia, USA. Het is het grote research instituut van de NASA voor vliegtuigbouw en ruimtevaart. In de tijd dat ik in de USA woonde, 1986-1988, waren ze bij wijze van spreken mijn bureu. Het is een enorm complex en ik heb een keer de mogelijkheid gehad om het te bezoeken tijdens een open dag. Ik ben er van de eerste tot de laatste minuut geweest en heb er diverse laboratoria bezocht. Zo werd er in een enorm zwembad door astronauten in van die onhandige pakken geoefend (vergelijkbaar met zweven in de ruimte) om living quarters uit te breiden en reparaties uit te voeren. Ook heb ik er een werkelijke remtest van het voorwiel van de spaceshuttle gezien. Wat een geweld.

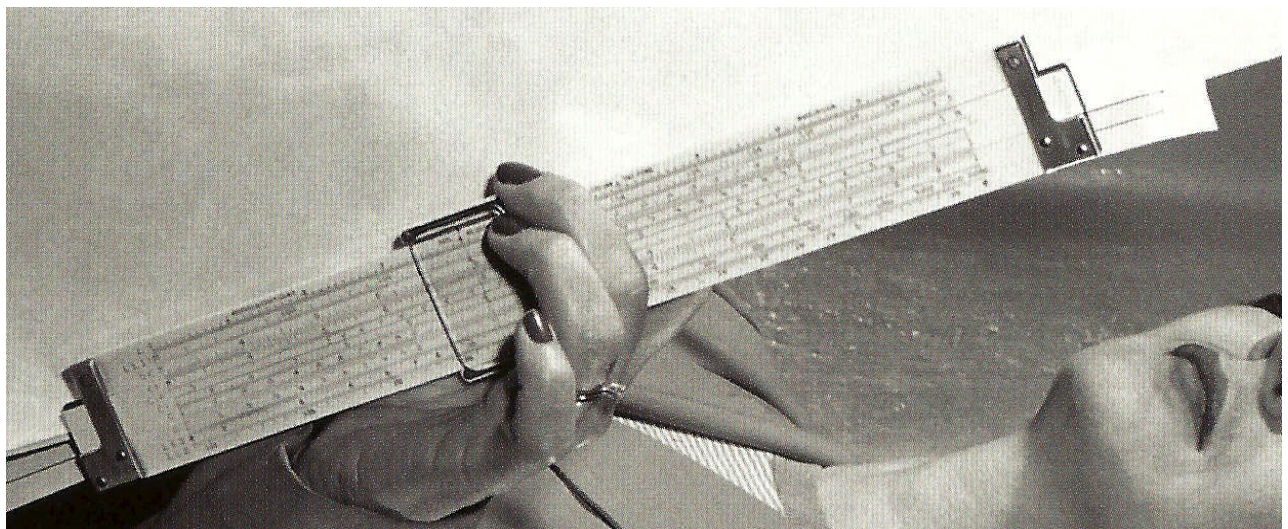

De foto is een mooie compositie van een naar het zich laat aanzien grote robuuste dynamo, een vrouwelijke ingenieur, een set tekeningen of waarschijnlijk handgeschreven vellen met tabellen van Amerikaanse afmetingen (folie?) en een rekenliniaal. Alles is spannend, maar voor de MIR in het bijzonder de rekenliniaal. Welke is het? Hieronder een vergroting.

Allereerst valt op dat de rekenliniaal ingeschoven is. Hij wordt op het betreffende moment door haar niet gebruikt. Ze kijkt ook niet echt naar de mooie machine. Je zou natuurlijk een Amerikaanse rekenliniaal verwachten, een Picketts & Eckel of Post of Keuffel & Esser of een bij ons minder bekend merk. Maar nee, aan de speciale metalen eindstukken is te zien dat het een Japanse (Sun-)Hemmi rekenliniaal zou moeten zijn. Maar welk type dan?

De foto zou kunnen aanduiden dat het type gezocht moet worden in de richting van een elektrotechnische rekenliniaal. Als de tekst goed is, zou het bouwjaar van voor 1952 moeten zijn.

De volgende schalen zijn met enige moeite te herkennen op een vergroting: L,???,DF/CF,CIF,Ci,C/D,LL3,LL2. De tweede schaal van boven is niet te lezen of logisch via de schaalverdeling af te leiden. Het zou LL1 kunnen zijn, maar dan staat die schaal niet op een gebruikelijke plaats.

Allereerst het boek "de Schuitema Collectie" geraadpleegd, want daar staan zoveel foto's in, waar op Panel 32 B een serie Hemmi's staat. Echter de 255D (andere tekstopbouw) en 266 (pas na 1961) zijn het niet. Vervolgens het bekende boek van Peter Hopp er bij genomen. Je zou verwachten dat deze rekenliniaal thuis hoort in de serie met nummer 153 Electrical of 154 Specialist Electrical of 80 serie Electrical. Die hebben echter allemaal andere schaal indelingen dan het exemplaar op de foto. Soms komt alleen de looper indeling overeen.

Tijdens de IM 2007 heeft Robert Adams in een geweldige presentatie zo'n 30 stuks elektrotechnische rekenlinialen vergeleken. Hij heeft een hele lijst Sun-Hemmi's opgenomen, maar een exemplaar met overeenkomstige schalen staat er niet bij.

Ook is er via bekende Europese websites en onbekende Japanse websites geen exemplaar te vinden met exact de zelfde schaal indeling. Sommigen hebben wel dezelfde schuif indeling, maar de indeling aan de bovenkant komt nergens mee overeen.

Het zou een speciale versie kunnen zijn die weinig gangbaar is geweest of althans (nog) niet via markten of Ebay gesignaleerd is. Kortom het type is nog niet bepaald. Wie weet de oplossing?

Blijft ook nog over de vraag, waarom er op de foto die is genomen in 1952 (dus vlak na de oorlog), een Japanse rekenliniaal staat. Het lijkt me niet dat toen al Japanse rekenlinialen in de USA verkocht werden. Of had de NASA in die tijd bijzondere relaties met Japan?

Naschrift door Otto

Natuurlijk kon ik het niet laten, bij het nakijken van deze MIR, om direct deze geheimzinnige dames-liniaal met mijn eigen collectie te vergelijken. Het is een uitdaging om de structuur van de rekenliniaal uit te zoeken, niettegenstaande de onscherpte van de vergroting.

Mijn aanwijzing vond ik echter niet in de vorm van de bruggen, die door Hemmi maar ook door vele US makers is toegepast, maar in de vorm van de looper. Als ik daar nauwkeurig naar kijk, zie ik dat de glijvlakken van de looper meer buiten het glaasje uitsteken aan weerskanten dan bij de gebruikelijke Hemmi looper het geval is. Het lijkt meer op een Amerikaanse Keuffel & Esser.

En ja hoor, toen ik mijn la met K & E opentrok lag daar de 4080-3, die precies dezelfde structuur vertoont.

Let vooral op de doorlopende streep boven de CI-schaal en die iets naar rechts uitlopende CIF-schaal.

Het is dus toch geen Elektro liniaal, maar een algemene, die door K & E ook wel werd genoemd de "LOGLOG DUPLEX TRIG".

Vergelijk zelf de dames-liniaal van "Bouwen met Staal" met de onderstaande scan van de 4080-3.

